

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 13/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om Rättspolitiska forskningsinstitutet och av 24 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 september 2014 regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om Rättspolitiska forskningsinstitutet och av 24 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (RP 121/2014 rd) till lagutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Ville Hinkkanen, justitieministeriet

- undervisningsråd Marja Pulkkinen, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Tapio Lappi-Seppälä, Rättspolitiska forskningsinstitutet
- universitetsjurist Marianne Jalovaara, Helsingfors universitet
- ombudsman Aki Nieminen, Löntagarorganisationen Pardia rf
- planerare Minna Salminen, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf
- överinspektör Raisa Leivonen, dataombudsmannens byrå.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att lagen om Rättspolitiska forskningsinstitutet ändras. Enligt förslaget ska forskningsinstitutet anslutas till Helsingfors universitet och dess namn ändras till Institutet för kriminologi och rättspolitik. Institutets uppgifter ska i huvudsak förbli oförändrade och dess personal ska övergå i anställning vid Helsingfors universitet. Syftet med sammanläggningen är att stärka den kriminologiska och övriga rättspolitiska forskningen.

I lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet görs en uppdatering av institutets namn.

Propositionen hänför sig till statens budgetproposition för 2015 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2015.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Rättspolitiska forskningsinstitutet bedriver oberoende rättspolitisk forskning med beaktande av justitieministeriets och samhällets informationsbehov. Forskningsinstitutet är det minsta statliga institutet för sektorsforskning. Det följer och analyserar rättsförhållandena och brottsligheten och upprätthåller de forskningsregister som behövs för utförandet av de uppgifter som föreskrivs i lagen.

Regeringen föreslår att Rättspolitiska forskningsinstitutet ska anslutas till Helsingfors universitet. Förslaget grundar sig på statsrådets principbeslut från september 2013 om en totalreform av statens forskningsinstitutioner och forskningsfinansieringen. För Rättspolitiska forskningsinstitutets del syftar principbeslutet till att stärka den kriminologiska och övriga rättspolitiska forskningen. Universitetet anses erbjuda ett starkare fundament och ett vidare forskningssamfund. I samband med sammanläggningen ändras forskningsinstitutets namn till Institutet för kriminologi och rättspolitik.

Lagutskottet stöder reformen och tillstyrker lagförslagen. Utskottet vill dock fästa uppmärksamheten vid följande omständigheter.

Den rättspolitiska forskningens resurser

I samband med reformen överförs Rättspolitiska forskningsinstitutets budgetfinansiering på cirka 1,4 miljoner euro till Helsingfors universitet. Samtidigt förstärks resurserna för rättspolitisk forskning med 500 000 euro som samlas in av statens forskningsinstitut.

Av propositionens allmänna motivering (s. 4—5) framgår att undervisnings- och kulturministeriet beviljar universiteten basfinansiering på kalkylerade grunder och på basis av utbildningsmål och vetenskapspolitiska mål. Syftet är att Helsingfors universitet årligen utgående från det specialuppdrag som institutet utför anvisas finansiering för skötseln av institutets uppgifter. I finansieringen beaktas särskilt institutets uppgift som samhällspåverkare, institutets uppfölj-

ningsuppgifter samt insamlingen och upprätthållandet av informationsmaterial.

Enligt uppgift till lagutskottet utgör resurstillskottet på 500 000 euro en bestående anslagsökning. Utskottet välkomnar varmt stärkandet av resurserna för rättspolitisk forskning, eftersom det upprepade gånger har påtalat de obefintliga satsningarna på forskning inom justitieministeriets förvaltningsområde och Rättspolitiska forskningsinstitutets knappt tilltagna resurser (bl.a. LaUU 18/2011 rd, LaUU 13/2010 rd, LaUU 19/2009 rd, LaUU 5/2008 rd och LaUU 15/2008 rd och de utlåtanden som det hänvisas till där). Det är viktigt att anslagen också i fortsättningen håller den fastställda nivån. Vidare understryker utskottet att det med tanke på målen med propositionen är synnerligen viktigt att finansieringen av institutet sköts på det sätt som föreslås i propositionen och att den finansieringsandel som bestäms utifrån de riksomfattande uppgifterna allokeras för genomförande av institutets verksamhet, dvs. för kriminologisk och rättspolitisk forskning (se LaUU 9/2014 rd).

Dataskydd

Enligt övergångsbestämmelserna i lagförslag 1 ska de register som Rättspolitiska forskningsinstitutet innehar samt sådant forskningsmaterial och annat material som samlats in överförs till Helsingfors universitet för att förvaltas av institutet. Institutet kan för skötseln av sina uppgifter bevara och använda registren och materialet under samma förutsättningar och med samma avgränsningar som gällde för Rättspolitiska forskningsinstitutet. De register och material som överförs får användas endast för skötseln av de forsknings- och tillsynsuppgifter som anges i lagen.

Vad som enligt gällande lag bestäms om Rättspolitiska forskningsinstitutets rätt att få information och om behandling av och sekretess för uppgifter gäller i fortsättningen för institutet (4 a och 4 b § i lagförslag 1). Det föreslås inga ändringar i sak i regleringen.

Vid bedömningen av överföringen av register från ett statligt forskningsinstitut till ett institut som är anslutet till Helsingfors universitet måste man beakta kraven i dataskyddsdirektivet (95/46/EG). Enligt artikel 8.5 i direktivet får behandling av uppgifter om lagöverträdelse, brottmålsdomar eller säkerhetsåtgärder endast utföras under kontroll av en myndighet eller — om lämpliga skyddsåtgärder finns i nationell lag — med förbehåll för de ändringar som medlemsstaterna kan tillåta med stöd av nationella bestämmelser som innehåller lämpliga och specifika skyddsåtgärder. Ett fullständigt register över brottmålsdomar får dock föras endast under kontroll av en myndighet. Av propositionen framgår att institutet i fråga om registerförvaltning av brott och dombeslut ska vara en sådan offentlig myndighet som avses i direktivet. Registerföring är en offentlig förvaltningsuppgift om vilken det föreskrivs i lag. Helsingfors universitet är i sin tur en offentligrättslig juridisk person, och på de offentliga förvaltningsuppgifter som universitetet sköter tillämpas de allmänna förvaltningslagarna. Överföringen till universitetet kan alltså inte anses äventyra en god förvaltning. Utskottet menar därför att de föreslagna bestämmelserna inte är problematiska med avseende på direktivet.

Bestämmelserna utgör inte heller något problem med avseende på rambeslutet om dataskydd (2008/977/RIF). Det beror på att institutet inte samlar in eller behandlar uppgifter som faller inom rambeslutets tillämpningsområde, dvs. insamling och behandling av uppgifter "för att kunna förebygga, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder". Inte heller överföring av uppgifter till institutet från polisen eller åklagaren strider mot rambeslutet (artikel 3.2 och skäl 6).

I 4 b § 3 mom. i lagförslag 1 föreskrivs om när institutet får lämna ut sekretessbelagda uppgifter. Bestämmelsen är tämligen ny, och förvaltningsutskottet har i ett betänkande ansett att propositionen på behörigt sätt samordnar behoven av informationsförsörjning i samhället och skydd för personuppgifter (FvUB 2/2013 rd). Lagutskottet menar att de föreslagna bestämmel-

serna är exakta och noga avgränsade. Dessutom begränsas rätten att lämna vidare uppgifter av de grunder på vilka institutet får samla in och behandla personuppgifter. Enligt 4 b § 1 mom. får institutet upprätta och förvalta personregister för forskning och utredningar som hör till institutets uppgifter. Enligt övergångsbestämmelserna i lagförslag 1 får dessutom de register och material som överförs användas endast för skötseln av de forsknings- och tillsynsuppgifter som anges i lagen.

I förslaget föreskrivs inte särskilt om hur länge personuppgifter får förvaras, eftersom avsikten är att de allmänna bestämmelserna i personuppgiftslagen (523/1999) ska tillämpas på förvaringstiderna. Av det följer att registeruppgifter av känslig natur ska raderas så snart det inte längre finns någon grund för behandlingen. Grunden och behovet av behandling ska bedömas minst vart femte år.

Personalens ställning

Avsikten är att genomföra sammanslagningen så att tjänsteförhållandena för personalen vid Rättspolitiska forskningsinstitutet tryggas. Enligt övergångsbestämmelserna i lagförslag 1 ska personalen vid Rättspolitiska forskningsinstitutet överföras till anställning hos Helsingfors universitet den dag lagen träder i kraft. På överföringen tillämpas bestämmelserna om överlåtelse av rörelse i statstjänstemannalagen och arbetsavtalslagen. Något separat avtal om överlåtelse av rörelse ingås inte, utan överlåtelsen sker direkt med stöd av den föreslagna lagstiftningen.

I övergångsbestämmelserna föreskrivs inte om lönen för den personal som överförs. Avsikten är dock att lönerna ska säkerställas genom nya arbetsavtal som ska tecknas innan de föreslagna lagarna träder i kraft. Personalens löner blir oförändrade.

Utskottet har ingenting att anmärka på personalarrangemangen. Ur personalens synvinkel är det dock viktigt att arbetsavtalen, där bl.a. lönernas fastställs, görs upp i god tid innan sammanslagningen.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslagen utan ändringar.

Helsingfors den 5 november 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Anne Holmlund /saml
medl. James Hirvisaari /ml
Mikael Jungner /sd
Arja Juvonen /saf
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Aino-Kaisa Pekonen /vänst
Jaana Pelkonen /saml

Arto Pirttilahti /cent
Kristiina Salonen /sd
Jani Toivola /gröna
Kari Tolvanen /saml
Ari Torniainen /cent
Peter Östman /kd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.